

Avrupa Birliđi tarafından
finanse edilmektedir

STÖ'ler için Yaşayan ve Dönüşümsel Politika Dokümanları Üretmek Bilgi Notu 20 Haziran 2023

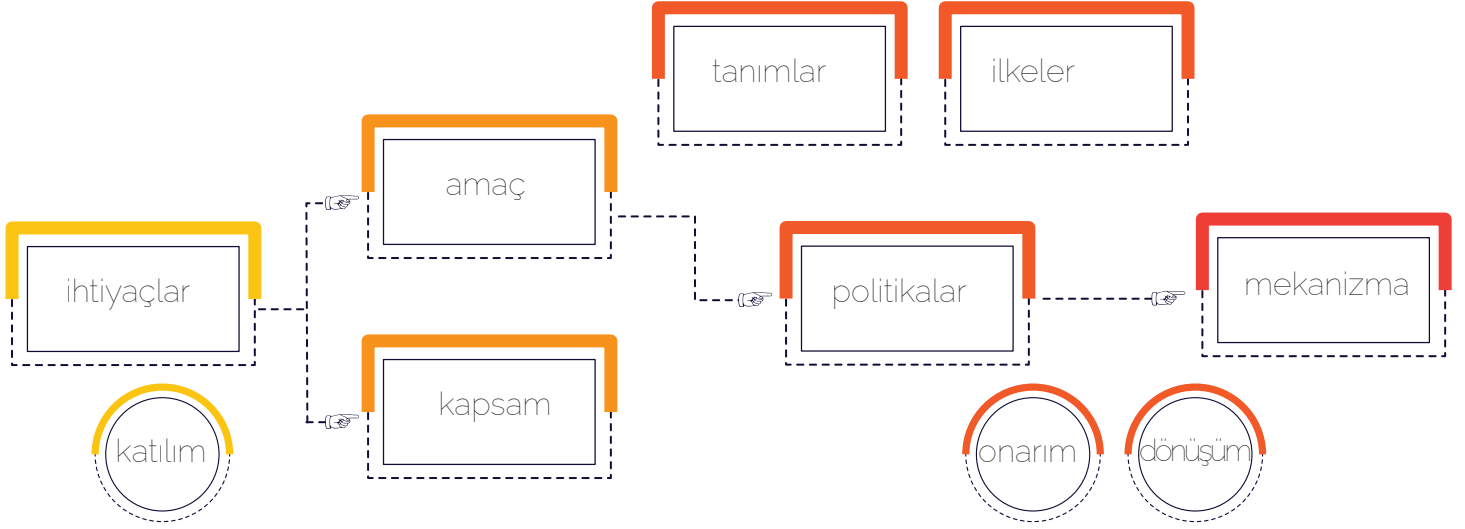
// birlikte
deđiştirelim //

BİRLİKTE

STGM Kurumsal Destek Programı
"birlikte deđiştirelim"

Politika Belgesi Şablonu

Örgütler yaşayan ve öğrenen yapılar. Temel unsuru insan olan örgütlerin ilişkileri ve etkileşimleri çalışanlar, gönüllüler, üyeler, yöneticiler, aktivistler ve hedef grupları arasındaki etkileşimle sınırlı değil. Örgütler paydaşlar, ortaklar, bağışçılar, karar vericiler ile ilişki halindedir. Bunun yanı sıra, yapılan her eylemin doğrudan veya dolaylı olarak doğa ve diğer canlılar üzerinde bir etkisi bulunuyor. Yine bu eylem ve faaliyetler üretim ve tüketim ilişkileri ve süreçleri ile iç içe geçiyor. Tüm bu bağların bireysel olanın dışında örgütsel olarak nasıl kurulacağı uzlaşma gerektiriyor.

Sivil Toplum örgütlerinin önemli taraflarından biri bu uzlaşılan zeminlerdir. Bu zemin zamanla oluşur. Ancak örgütlerin sahip olduğu uzlaşma zeminleri beklenmedik durumlara veya zamanla değişen ihtiyaç ve bilgilere cevap veremeyebilir. Her şeyin birbiriyle ilişkili olduğu, kavramların, mücadele ve örgütlenme biçimlerinin sürekli dönüştüğü günümüzde tüm bu unsurlar arası ilişki ve süreçlere dair düzenleyici ve tanımlayıcı politikalara ihtiyaç duyuyoruz. Bu politikalar, çalışma barışının sağlanması, örgüt içi hak ihlallerinin engellenmesi, tutarlı politikalar, standartlaşma, katılımcılığın sağlanması ve olası olumsuz etkilerin azaltılması için önemli bir işleve sahipler.

Bunların yanı sıra politika belgeleri sivil toplum örgütlerinin bağışçılar, fon verenler ve hedef kitleleri gibi 3. taraflarla ilişkilerini de biçimlendiriyor. Bu biçim hem bilgilendirici hem de güven tesis eden ve hakları koruyan bir işleve sahip oluyor. Ayrıca politika belgeleri; örgütlerin çalışan, üye ve gönüllüleri için güvenli mekanlar haline gelmelerini sağlıyor. Çünkü politika belgeleri netleşme sağlayan, standart getiren ve ihlal durumları için çözüm veya mekanizmalar öneren dokümanlar aynı zamanda.

Politika belgeleri, STÖ'lerin insan kaynakları, hedef kitleleri, faaliyet alanları ve 3. taraflarla ilişkilerini tanımlayan, düzenleyici, önleyici politikaları ve mekanizmaları içerir.

Dışarıdan içeriye bir bakış

Son olarak politika belgeleri dışarıdan içeriye bir bakış işlevine sahipler. Her örgüt için "kamusal sözümüz/talebimiz ne?" ve bunun "içerideki yansıması ne olmalı?" soruları örgütleri daha bütünlüklü, uyumlu kılacak rehber sorular. Bu bütünlüklü görünüm ve uyumun; başta sürdürülebilir insan kaynağı için katkısı gözden kaçırılmamalı.

Örgütler aşağıdaki gibi çeşitli motivasyonlarla kendilerine politika belgeleri hazırlayabilirler.

- İhtiyaçlar ve ilkeler doğrultusunda politikalar oluşturmak.
- Mevcut kuralları yazılı hale getirmek.
- Uygulamalarda standartlaşma sağlamak.
- Örgüt için önemli olan bir konuyu birlikte tartışmak, netleşmek ve güçlenmek.
- Güncel durum, geçmiş deneyimler ve gelecek vizyonu ile politika geliştirmek.
- Yaşanan sorunlar için kolektif çözüm yolu üretmek.
- Olumsuzluklara/ krizlere hazırlıklı olmak.
- Hak ihlallerini tanımlamak ve ihlal durumunda nasıl hareket edileceğini belirlemek.
- Örgütün faaliyetlerinin doğaya ve diğer canlılara olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak.
- Kapsayıcı ve katılımcı çalışmalar yapabilmek.

Politika Belgesi Hazırlarken Kolektif Akla Güvenmek

Yukarıdaki maddeler de gösteriyor ki genel geçer unsurların yanı sıra politika belgeleri örgütlere otantik dokümanlar. Bu dokümanlar için örgütün ihtiyaçları, deneyimleri temel çıkış noktası ve bu zemin ancak katılımcı bir süreç sonucunda bütünlüklü ve kapsayıcı sonuçlar verebilir. Bilgilendirme, ihtiyaç ve beklentileri sorma, görüş alma, geri bildirim alma, birlikte tasarlama gibi yöntemler örgütteki herkesin politika belgesinden haberdar olmasına ve uygulama sürecinde sahiplenmesine yardımcı olur. Kişilerin uzmanlığı olmasa da kullanıcı ve uygulayıcısı olarak politikalarından etkilenen kişiler olarak sürece katabilecekleri deneyimlerinin, perspektiflerinin olabileceği unutulmamalıdır. Yani sanılanın aksine uzmanlarca hazırlanmış bir politika belgesi, matbu bir çerçeve sunsa da örgüt için öğretici olan, ihtiyaçları birlikte belirlemek, sorunları yöntemleri birlikte tartışmak olur. Bir dokümanın örgütte hayata geçmesini sağlayan asıl unsur da bu birlikte tartışma süreci olacaktır. Katılımcı bir süreçle hazırlanmamış bir dokümanı insanlar ile paylaşıp hadi kullanın demek genelde "politikamız var ama bilinmiyor, uygulanmıyor" cümlelerinin sebebidir. Sayıca kalabalık yapıların ise bilgilendirme - danışma ve geribildirim mekanizmalarıyla katılımı sağlaması gerekir.

Katılımcı bir süreç için aşağıdaki standartları sağlamak hedeflenebilir;

- Süreçten örgütteki herkesin haberdar edilmesi: "Örgütteki insanların hangi konuda, hangi amaçla, kimlerle, nasıl bir politika oluşturuyoruz? bilgisine sahip olması.
- Katkı - öneri - ihtiyaçların aktarımı için kanal açılması (mail, toplantı, ilgili kişi)
- İlgili kişilerle ihtiyaçların - kavramların belirlenmesi
- Katkı alırken cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi
- Odak çalışma grubunun politika belgesi taslağını oluşturması
- Örgütün genelinden geri bildirim alma sürecinin işletilmesi
- Odak çalışma grubunun politika belgesine nihai halini vermesi
- Nihai halin herkesle paylaşılması

Doğru Tanımlanmış İhtiyaçlar için Rehber Sorular

Herhangi bir şeyin amacına ulaşmasını sağlayan en temel unsurlardan biri doğru ihtiyaç dayanağı olsa gerek. Bu politika belgeleri için de geçerli. Bu sebeple de politika belgeleri için en çok üzerinde durulması gereken aşama ihtiyaçların belirlenmesidir. Politika belgesi hazırlanırken aşağıda yer alan sorular veya benzerleri rehber olabilir

- Bu konuda politika geliştirmeye neden ihtiyacımız var?
- Bu konuda daha önce yaşanan bir sorun veya deneyim var mı? (geçmiş)
- Politika belgesi yaşadığımız hangi sorunları ve zorlukları çözebilir? (bugün)
- Politika belgesi hangi sorunların oluşmasını engelleyebilir? (gelecek)
- Öğrenmeye ve netleştirmeye ihtiyaç duyduğumuz kavramlar, yöntemler var mı?

Bunun gibi rehber sorular eşliğinde ihtiyaçları konuşmak bize ele aldığımız konunun örgütümüze özgü ve odaklanması gereken unsurlarını gösterir. Böylelikle politika belgesi genel bir çerçeve değil, gündelik yaşayan ihtiyaçlara da cevap verebilir.

İhtiyaçları belirledikten sonra aşağıdaki kontrol soruları tamamlayıcı olabilir.

- Açıkta kalan konu var mı?
- Bu ihtiyaçlar bu politika belgesiyle kapsanabilir mi? Yoksa başka politika ihtiyaçlarına mı işaret ediyor.
- Bu ihtiyaçlara cevap verebilmek için dış desteğe ihtiyacımız var mı? (çatışmalı olabilecek konularda uzmanlık veya moderasyon)

İhtiyaçlar; politika belgesinin amaçlarını tanımlamak için temel referans olarak ele alınabilir. Aynı şekilde hedef kitle ve kapsamı belirlemeye yardımcı olur. Politika belgesi tamamlandıktan sonra ihtiyaçlar oluşan doküman için kontrol listesi işlevi görebilir. Böylece hazırlanan politika belgesinin ihtiyaçlara cevap verip vermediğini kontrol edebilirsiniz.

Tanımlar ve ilkelerde ortaklaşmak

Politika belgeleri aynı zamanda STÖ'lerin politik duruşlarını ortaya koyarlar. Bir politika belgesinin hangi kavramları nasıl ele aldığı, nasıl tanımladığı o konudaki ideolojik duruşunu/ perspektifini ortaya koyar. Bu sebeple tanım ve ilkeler bölümü, 3. taraflara duruşunu ifade ederken aynı zamanda örgüt için bilgilendirici ve netleşmeyi sağlayan bir işleve sahiptir.

Her ne kadar örgütler çalıştıkları alanlarda uzmanlığa sahiplerse de politika belgeleri, tanımlar ve ilkeler üzerinde güncel tartışma yürütmek, tanımlarda ortaklaşmak için imkan sunar. Yaygın alışkanlık, genel kabul görmüş tanım ve ilkelerin kullanılmasından yana olsa da her bir tanım ve ilke üzerinde durmak, ortak noktada uzlaşmak önemlidir. Özellikle ilkeler söz konusu olduğunda ilkelerin tanımlanması örgütleri ve kişileri olası belirsizliklerden korur. Bu sebeple her bir ilkenin örgüt için anlamı netleştirilmelidir. Örneğin "katılımcılık" sık kullanılan bir ilke olmasına rağmen her STÖ için farklılık gösterir. Bu sebeple kimin, hangi aşamada, hangi mekanizmaya dahil olacağı, katılım düzeyinin ne olacağı konusunda uzlaşılması gerekir. Uzlaşılmayan ve netleştirilemeyen ilke ve kavramlar gerek STÖ gerekse de insanlar için karmaşaya ve soruna neden olabilirler.

Amaca uygun politikaları oluşturmak

Politika geliştirilen alanda amaçların hayata geçmesi için gerekli adımların, eylemlerin, önlemlerin tanımlanması, yani bu konuda alınacak aksiyonların örgüt tarafından beyan edilmesi gerekir. Politikalar amaçların gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bu sebeple politika belgesinde yer alan amaçlar; politikalar için hareket noktası sağlar. Bu bölümde her bir amacın gerçekleşmesine yönelik eylem ve politikalar ve bu politikaların etki edeceği insan kaynağı, işe alım, tedarik, görünürlük gibi unsurlar planlanmalıdır.

Politikaların yapılandırılması yeni gereklilikleri ortaya çıkarabilir. Politikaları tamamlayacak bu gereklilikler de politika belgesinin tamamlanması için önemlidir. Bununla birlikte politika belgesinin örgütün faaliyetleri ve diğer politikalara nasıl entegre edileceği planlanmalıdır.

Rehber sorular

İhtiyaç => Amaç => Politika

- Politika belgesinin amaçlarına ulaşması için yapılması gereken eylemler?
- Bilinmesi gerekenler
- Değişmesi gerekenler
- Uygulanması gerekenler
- Önlemler

Mekanizma oluştururken dönüşümü sağlamak

Politikaların korunması için gerekli mekanizmaların oluşturulması her örgütün yapısına göre değişiklik gösterebilir. İhlal durumlarının ne olduğu, ihlal durumlarında sürecin kimler tarafından nasıl işletileceği politika belgesinde tanımlanmalıdır. Mekanizmanın ilkelerle uyumlu olması, sürecin şeffaflığının, tarafsızlığının garanti altına alınması, süresinin ve aşamalarının belirlenmiş olması gerekir.

Bunlarla birlikte ihlale maruz kalan bir kişi varsa, kişinin haklarının ve iyi olma halinin korunması, onarıcı eylemlerin hayata geçirilmesi gerekir. Ek olarak ihlale sebep olan kişinin temel haklarının ihlal edilmediğinden emin olmak gerekir.

İhlal durumunda işleyecek bir mekanizma ve süreç kurgularken bunun örgütün tamamı için dönüştürücü bir süreç olması hedeflenebilir. Öğrenen bir örgütün cezalandırmanın ötesinde örgütün yaşanan ihlalden ne öğrendiğini ve benzeri bir ihlalin yaşanmaması için alınacak yeni eylemlilikleri konuşmaya olanak tanıyan bir mekanizma tanımlayabilir. Bu da örgütü ihlallere karşı kırılğan değil esnek ve dayanıklı kılar. Sonuçta ise örgütteki herkesin olası bir ihlal durumunda takip edecek adımları bilmesi sağlanmalıdır.

Mekanizma için rehber sorular:

- Neleri ihlal olarak tanımlıyoruz?
- Koruyucu mekanizmalarımız neler?
- Çözüm, dönüşüm, adalet, onarım gibi yaklaşımlardan hangisini benimsiyoruz?
- İhlale uğrayan kişi/lerin iyi olma hali ve onarılması için hangi önlemleri alıyoruz?
- Süreç boyunca kişilerin haklarını nasıl koruyoruz?
- Bağımsızlığı ve tarafsızlığı nasıl sağlıyoruz?
- Sürecin; süresi, adımları net ve anlaşılır mı?
- Bu ihlalden öğrenmek ve örgütümüzü dönüştürmek için ne yapabiliriz?

Yaşayan bir doküman olarak politika belgeleri

Politika belgelerinin arşivde tozlanmaması ve amaçlarına ulaşabilmeleri için örgütlerin çaba sarf etmesi gerekir. Belgelerinin örgüt yaşamının bir parçası olması, sözleşme, tedarik süreçleri, işe alım gibi süreçlere entegre edilmeleri belgelerin hayata geçmesini sağlayabilir. Ayrıca, politika belgesinin erişilebilir versiyonlarının üretilmesi, oryantasyon ve eğitim süreçlerinin parçası olması, politika belgelerinin yaşayan dokümanlar olmaları için gerekli adımlardan bir kaçı. Bunlara ek olarak her örgüt kendi özgün yöntemini geliştirebilir.

Sivil alan hızla gelişen, dönüşen ve öğrenen bir alan. Alanda kullanılan kavramlar, metodlar ve yaklaşımlar yeni tartışmalarla birlikte sürekli güncelleniyor. Örgütler birbirlerinden öğrenmeye devam ediyorlar. Bu sebeple bir politika belgesinin de güncellenebilir olması, ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığının kontrol edilmesi için dönemler belirlenebilir ve belgeler gözden geçirilebilirler. Ayrıca bu dönemlerden bağımsız gelen talepler üzerine de gözden geçirilebilirler. Politika belgelerinin güncelliğini kontrol etmek için aşağıdaki gibi örnek sorular kullanılabilir.

Kontrol soruları:

- Politika belgesi ihtiyaçları karşılıyor mu?
- Bu konuda yeni ihtiyaçlar var mı?
- Politika belgesinin yetersiz kaldığı deneyimler oldu mu?
- Konuya ilişkin gelişmeler, güncel tartışmalar var mı?
- Politika belgesinin uygulanmasından neler öğrendik?

Politika Belgesi Şablonu

